

лення змісту педагогічних дисциплін шляхом доповнення інформацією щодо культури педагогічної праці, урахування й упровадження інтегративного підходу до професійної підготовки вчителя, формування у студентів позитивної мотивації на основі впровадження й урізноманітнення форм і методів самостійної роботи. Культуру педагогічної праці майбутніх вчителів можна суттєво підвищити шляхом теоретико-методологічного обґрунтування науково-методичної системи забезпечення її розвитку.

Література

1. Васильченко О.І. Формування гендерної культури студентів університету як предмет і об'єкт дослідження / О.І. Васильченко // Вісник Запорізького національного університету. — 2008. — № 1. — С. 48-52.
2. Мижериков В.А. Введение в педагогическую деятельность / В.А. Мижериков [Електронний

ресурс]. — Режим доступу: 15.03.2013 <<http://bugabooks.com/book/29-vvedenie-v-pedagogicheskuyu-deyatelnost/6-12-osobennosti-pedagogicheskoy-professii.html>>. — Загол. з екрану. — Мова рос.

3. Минюшев Ф.И. Социология культуры: учеб. пособ. / Ф.И. Минюшев. — М.: Академический Проект, 2004. — 272 с.
4. Пехота О.М. Индивидуальность учителя: теория и практика: навч. посіб. Вид. 2-е, перероб. і доп. / О.М. Пехота. — Миколаїв: ТОВ: Фірма «Ліон», 2009. — 272 с.
5. Чайка Г.Л. Культура ділового спілкування менеджера: навч. посіб. / Г.Л. Чайка. — К.: Знання, 2005. — 442 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: 3.04.2013 <<http://www.infolibrary.com.ua/books-text-7152.html>>. — Загол. з екрану. — Мова укр.
6. Этика общения и культура педагогического труда [Електронний ресурс]. — Режим доступу: 3.04.2013 <<http://www.prepodi.ru/praktika-pedagoga/pedagogika-etika/1182-etika?showall=1>>. — Загол. з екрану. — Мова рос.

ТЕРЕЩЕНКО А. О.

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ТРУДА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ – АКТУАЛЬНАЯ ПРОБЛЕМА ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ НАУКИ И ПРАКТИКИ

Автором освещена проблема формирования культуры педагогического труда будущих учителей начальных классов в контексте современной педагогической науки и практики. Акцентировано внимание на взаимосвязи проблемы культуры педагогического труда с проблемами научной организации труда субъектов педагогической деятельности, личностного и профессионального развития педагога, качества подготовки педагогического персонала.

Ключевые слова: профессиональная культура учителя, культура педагогического труда, будущий учитель начальных классов.

TERESHCHENKO A. O.

THE FORMATION OF CULTURE OF PEDAGOGICAL WORK IN FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS – AN URGENT PROBLEM OF PEDAGOGY AND PRACTICE

The author highlights the problem of forming culture of pedagogical work in future primary school teachers in the context of modern pedagogy and practice. Among others, the problems of the relationship between the culture of pedagogical work and scientific organization of labor, subjects of pedagogical work, personal and professional development of teachers, quality of teaching staff are analyzed.

Key words: professional culture of the teacher, the culture of pedagogical work, a future primary school teacher.

УДК 37.04 (09)»1895/1910»

МАЧАЧА Ю. М.

м. Ніжин, Україна

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРИНЦИПІВ РОЗДІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ (НА МАТЕРІАЛАХ ПІДРУЧНИКІВ З ПЕДАГОГІКИ 1895–1917 рр.)

Автором статті здійснено аналіз проблеми підготовки вчителя до впровадження принципів роздільного виховання на матеріалах підручників з педагогіки М.І. Демкова, М.О. Олесницького, М.І. Пирогова

Ключові слова: роздільне виховання, підручник, вчитель, дівчата, хлопці, М.І. Демков, М.О. Олесницький, М.І. Пирогов.

Постановка проблеми. Сучасні тенденції реформування системи освіти викликають необхідність підвищення якості підготовки педагогічних кадрів, яка має ґрунтуватися на комплексі наукових і практичних знань та вмінь,

елементом якого є історичний досвід розвитку вітчизняної системи підготовки вчителя. Особливий інтерес в цьому відношенні становить період кінця ХІХ – поч. ХХ ст., коли відбувалися кардинальні зміни у всіх сферах життя суспільс-

тва. У цей час відкривалися різні навчальні заклади з підготовки вчительських кадрів – від вищих навчальних закладів до педагогічних курсів, при викладанні в яких використовувалися підручники з педагогіки.

Аналіз сучасних досліджень засвідчує велику увагу сучасних дослідників до різних аспектів підготовки вчителя. Вагомими історико-педагогічними дослідженнями розвитку вітчизняної системи підготовки вчителів є праці Н.М. Дем'яненко, М.Б. Євтуха, Н.С. Матвійчук, В.Є. Прокопчук та ін. З питань становлення педагогічної освіти й підготовки педагогічних кадрів в Україні є ціла низка узагальнюючих наукових праць за редакцією А.М. Алексюка, Л.П. Вовк, С.У. Гончаренка, О.В. Сухомлинської, М.Д. Ярмаченка. Важливими для нашого наукового пошуку є результати досліджень О. Аніщенко (навчально-методична література для професійної підготовки жінок, у т. ч. і педагогічної) [1, с. 126–141], Н. Белкіної (підручники з педагогіки М. Демкова) [2]. Проте, аналіз наукової розробленості проблеми дає підстави стверджувати, що на сучасному етапі розвитку педагогічної думки відсутні цілісні дослідження присвячені проблемі підготовки вчителя саме до впровадження принципів роздільного виховання. Взагалі, сам процес роздільного виховання, як і роздільного навчання, розглядався як у сучасних, так і літературних джерелах другої половини XIX – поч. XX ст. у контексті розвитку загальних проблем освіти. Водночас проблема виховання досліджувалася без урахування фактора статі.

Доцільно наголосити, що в контексті зазначеної нами проблеми, значний інтерес становлять праці відомих педагогів – М.І. Демкова, М.О. Олесницького, М.І. Пирогова, які обґрунтували необхідність науково-практичної підготовки вчителя. Надалі цю проблему розвинули їх послідовники М.О. Корф, Д.І. Тихомиров та ін. відомі педагоги. Проблема підготовки вчителя аналізували педагоги й громадські діячі досліджуваного періоду В.І. Водовозов, В.І. Чарнолуський, Г.А. Фальборк, М.В. Чехов.

Метою нашої публікації є аналіз ступеня висвітлення проблеми підготовки вчителя до впровадження принципів роздільного виховання на матеріалах підручників з педагогіки зазначених вище авторів.

Основна частина. Важливе місце в структурі педагогічної освіти вчителів належить озброєнню їх системою знань в галузі освіти й педагогіки, вміннями та навичками практичної діяльності, розвитку в них професійного мислення, фо-

рмуванню потреби в самоосвіті. Педагогічна підготовка вчителів являє собою єдність теоретичного навчання, самоосвіти та оволодіння свідомою практичною діяльністю. У зв'язку з цим особливої важливості набуває необхідність дослідження навчальної книги з педагогіки, яка використовувалася у вітчизняній системі підготовки вчителя.

Пропонуємо проаналізувати підручник М. Олесницького «Повний курс педагогіки», випуск I «Теорія виховання» (1895 р.), який є цікавим для нашого наукового пошуку, оскільки саме цей випуск присвячений вихованню, а варто наголосити, що наприкінці XIX – на поч. XX ст. у підручниках з педагогіки мало уваги приділялося вихованню, його розглядали спільно з процесом навчання. Підручник складається зі вступу (вступ до науки), двох частин: I – «Сутність виховного процесу», II – «Елементи виховання». Друга частина поділяється на два відділи: (фізичне виховання і духовне виховання), а другий відділ у свою чергу – на два розділи (розумове виховання, моральне виховання).

Зауважимо, що важливим для нашого дослідження, є те, що автор підручника звертає увагу на особливості виховання дівчаток і хлопчиків, а саме в параграфі «Категорії індивідуальностей. Відмінність дітей за статтю» він наголошує на тому, що вихователю важливо звертати увагу на індивідуальні відмінності вихованців, розрізняючи їх перш за все за статтю [4, с. 72].

М. Олесницький зазначає, що як фізіологічно, так і психологічно, дівчинка розвивається швидше за хлопчика (6-річна дівчинка рівняється за загальним духовним розвитком 7-річному хлопчику, тому розвиток дівчинки закінчується швидше). У зв'язку з цим, за переконанням автора, жінка не досягає «висот» у галузі науки, на відміну від чоловіка (особливо у тих професіях, де потрібно застосовувати абстрактне логічне мислення) та у вищих сферах мистецтва. Автор пояснює це не лише недостатньою увагою суспільства на проблему жіночої освіти, а індивідуальними якостями жінки. Нестача вищих здібностей останньої в сфері розуму заповнюється її вищими здібностями у сфері почуттів. Жінки більш схильні до співчуття, до моральних почуттів, вони від природи добріші за чоловіків. Тому, на думку педагога, саме в цих загальних особливостях жіночої природи містяться й всі інші особливості, на які потрібно звертати належну увагу при вихованні, використовуючи різні методи при вихованні хлопця і дівчини.

Наголосимо, що автор підручника зазначав, що дівчина більш чутлива не стільки до загаль-

ного й абстрактного, скільки до індивідуального і конкретного, її більше цікавлять результати наукових досліджень, а не розумові процеси, шляхом яких вони досягнуті. Професор, погоджуючись із думкою зарубіжного педагога, констатував, що у жіночому вихованні і навчанні основна увага має бути направлена на гармонійну відповідність між головою і серцем, між знаннями і почуттями, адже у внутрішній гармонії, в світі серця і в ясному погляді на життя криється джерело щастя для жінок. Тому поряд з навчанням жінок особливе місце мають займати практичні заняття (музика, рукоділля і ін.), зазначаючи, що школа повинна ставитися до них з увагою, не дуже завантажуючи уроками [4, с. 75].

За М.О. Олесницьким, дівчина має більше природної схильності до ідеалізму, душа її відкрита і чутлива до всього шляхетного, прекрасного, доброго. Складовими справжнього життя для жінок педагог вважає здатність кохати й бути коханою, допомагати, втішати, служити іншим. Дівчата схильні до релігійної віри, тому на уроках Закону Божого уважніші за хлопців, навчаються старанніше, засвоюють релігійні істини не тільки розумом, а й серцем, що на думку автора, є плідним зерном в дівчині, яке необхідно розвивати вихованням. Водночас, живучи головним чином почуттями, дівчина піддається небезпеці вступу на шлях сентиментальності і фантазування. У гірших випадках, констатує педагог, темна сторона жіночої природи позначається на хитрощах, нещирості, інтригах. Володіючи сильним і полум'яним почуттям, жінка здатна, як на високі героїчні вчинки заради добра, так і на найнижчі й мерзенні. Жіночій фантазії, за переконанням педагога, варто надати належний напрям, щоб отримати правильний результат (під час занять з рукоділля потрібно займати думки дівчат слухною розмовою, читанням вголос відповідної книги, інакше їх фантазія почне блукати). Як зазначає вчений, – жорстокість, суворість, упертість, зухвалість, – основні чоловічі вади.

Вчений акцентував увагу на тому, дівчина є більш «податливою» вихованню, ніж хлопець. Якщо хлопець «дикий», шалений, різкий, свавільний, то дівчина тиха, лагідна, розважлива, якщо з одним хлопчиком доводиться під час виховання «воювати», то дівчину лише повчати наставляти. Якщо хлопчики виконують свої обов'язки більше із-за слухняності, мають керуватися в своїх заняттях, в більшості випадків, усвідомленням обов'язку (моральної необхідності), то дівчата – із любові. Звідси, на думку про-

фесора, впливають важливі положення для виховання дівчат. По-перше, не можна нав'язувати дівчатам того, що чуже їх внутрішній сутності, по-друге, велике значення мають особисті впливи на їх вихователів і вчителів. Тілесні покарання не варто застосовувати при вихованні дівчат, адже вони занадто вражають ніжний і дратівливий організм осіб жіночої статі, руйнуючи почуття недоторканості їх тіла. Для дівчат бажано, щоб від вихователя віяв дух материнської любові та в школі переважав сімейний тон. Педагог закликав до обережності у використанні вихователями покарань і нагород особливо у вихованні дівчат. За його переконанням, застосування тілесних покарань не є доцільним, оскільки вони вражають «ніжний і дратівливий дівочий організм». Нагороди небезпечні тим, що вони збуджують, можуть сприяти розвитку пихатості, заздрості, ревнощів. На думку автора, замість пихатості дівчину має оточувати спокій, порозуміння, мир [4, с. 79].

Педагог стверджував, що дівчатам притаманний сильно виражений потяг до прекрасного, тому виховання й навчання мають проходити у «прекрасній формі», а все грубе й вульгарне має усуватися. Він зазначав, що за незграбне викладання вчителя можуть пробачити хлопці, але не дівчата. І навпаки, красномовний вчитель захоплює дівчат значно більше, ніж хлопців. На всі дрібниці в житті дівчини – одяг, стан книг, зошитів і т. д. має звертатися пильна увага, адже ці дрібниці відіграють важливу роль у житті дівчини. Якщо чоловік схильний звертати увагу на загальне, не помічаючи деталей (які також потребують уваги), то жінка більш схильна їх помічати, а також щось індивідуальне. Жінка має здатність зробити із незначної дрібниці щось цікаве. Саме цю здібність жінки має підтримувати виховання, оскільки дрібниці відіграють велике значення у людському житті. М. Олесницький зазначав, що справа виховання дітей настільки важлива і серйозна наслідками, що заняття нею має бути віднесено до найважливіших галузей служіння суспільству і має поставити жінок, які нею займаються, на рівень з чоловіками, які посідають різні громадські посади. Стверджує, що людина, вступаючи в самостійне життя, рухається в тому напрямі, на який його спрямували у молодому віці в період виховання, а отже в руках жінки знаходиться молоде покоління, яке згодом виступить «на арені громадської діяльності» [4, с. 80].

Великого значення процесу виховання дітей обох статей надавав відомий педагог М.І. Пирогов, вважаючи основною метою педагогіки –

виховання людини, надання їй всіх загальнолюдських якостей. Він переконливо доводив, що лише індивідуальне виховання дає можливість досягнення його ідеалу – виховання перш за все «людини», а вже потім вузького спеціаліста, а можливо це, за його переконанням, лише поза школою, в приватному вихованні [3, с. 6]. Вчений наголошував, що метою виховання і освіти є людина, яка пізнала сама себе та вміє виробляти переконання. За М. Пироговим, наука складає головну основу виховання і в ній криється такий морально-виховний елемент, який ніколи не зникне, якими б не були його представники. Педагог наголошував, що навчання у школі має бути нерозривно пов'язане із вихованням.

М.І. Пирогов зазначав, що жінка, одержавши належну освіту і виховання може також засвоїти наукову, художню і суспільну культурність, як і чоловік. Йому хотілося бачити молоде покоління серйозним, вдумливим, допитливим, життєрадісним, хотів, щоб в дітях (хлопчиках і дівчатках) була розвинена всебічна уважність, яка їх врятує від занурення в егоїзм, а також вбереже від забруднення уяви і враження [6, с. 33]. Ідеал виховання – бути людиною, для досягнення якого потрібні серйозний погляд на життя, повна усвідомленість моральної необхідності виховання, сприяння (солідарність), духовне і матеріальне, віра в істину і добро.

У підручнику відомого педагога М.І. Демкова «Російська педагогіка в найголовніших її представниках. Досвід педагогічної хрестоматії» [4] містяться статті різних авторів, в яких порушується різноаспектність проблем виховання взагалі (Я.К. Грот «Замітка про значення ідеалів у вихованні», архієпископ Євсеній «Поняття про виховання», «Як потрібно виховувати», «Хто може виховувати», А.А. Прокопович-Антонський «Про виховання, П.Г. Редькін «Що таке виховання», П.Д. Юркевич «Необхідність і обов'язок виховання», «Мета виховання», різним напрямкам виховання М.Ф. Бунаков «Національне і моральне виховання» та ін.). У зазначених вище статтях автори розглядали виховання, його сутність, мету, значення, особистість вихователя, взагалі як процес формування людини (без розмежування за статтю). У статті І.І. Давидова «Про узгодження виховання з розвитком душевних здібностей» [5, с. 165] автор продемонстрував простий закон, в якому полягають всі правила виховання, стверджуючи, що в дитині, як у

зерні, зберігаються початки всіх здібностей. Тому важливо надати правильного спрямування розвитку душевних здібностей і виховувати почуття, розум і волю відповідно до їх розвитку. Автор також запропонував поради щодо виховання хлопців. Ним було охарактеризовано кожен віковий етап їхнього розвитку з точки зору психологічних законів виховання (якщо в юнака в отроцтві розум і серце діють окремо, то в юності мета моральності не досягається; в нього не потрібно зупиняти вродженого потягу, не послаблювати жодної сили й здібності, не варто викорінювати того, чим наділила його природа, воно має служити основою цілого й гармонійно зливатись з іншими душевними силами).

Висновки. Отже, здійснений нами аналіз проблеми підготовки вчителя до впровадження принципів роздільного виховання на матеріалах підручників з педагогіки показав, що, вона привертала увагу науковців різних періодів, але, необхідно зауважити, що саме принцип роздільного виховання, так як і роздільного навчання науковцями майже не досліджений. У підручниках з педагогіки кінця XIX – поч. XX ст. проблема роздільного виховання розглядалась фрагментарно в контексті інших освітніх проблем, без акценту на особливості виховання представників чоловічої і жіночої статі.

Література

1. Аніщенко О.В. Професійна освіта і самореалізація жінок в Україні: історія та сучасність: монографія / Олена Валеріївна Аніщенко; наук. ред. Н.Г. Ничкало. — Ніжин: ТОВ «Наука-Сервіс», 2003. — 251 с.
2. Белкіна Н.І. [78](http://lib.npu.edu.ua/cgi-bin/irbis64r/cgiirbis_64.exe?LNG=&Z211D=&I21DBN=KAD&P21DBN=KAD&S21STN=1&S21REF=5&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=10&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M&S21STR=Освітня діяльність і педагогічні погляди М.І. Демкова (1859 — 1939) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н.І. Белкіна. — К., 1998. — 181 с.
3. Мусинь-Пушкин А. Н.И. Пироговъ, как педагогъ / А. Мусинь-Пушкинъ — Петроградъ: Тип. Главного управления удѣловъ, Моховая, 40, 1917. — 148 с.
4. Полный курсъ педагогика. Руководство для всехъ занимающихся воспитаніемъ и обученіемъ дѣтей проф. М. Олесницкаго. Вып. первый: Теорія воспитания. 2-е издание. — К.: Тип. Г.Т. Корчакъ-Новицкаго, 1895. — 341 с.
5. Русская педагогика въ главнѣйшихъ ея представителяхъ. Опытъ педагогической хрестоматіи / [сост. М.И. Демковъ] — М.: Изданіе К.И. Тихомирова, 1898. — 480 с.
6. Современное значение педагогическихъ идей Н.И. Пирогова. Изданіе общества экспериментальной педагогика. — С.-Петербургъ: Типографія М.А. Александрова (Надеждинская, 43), 1911. — 60 с.

</div>
<div data-bbox=)

МАЧАЧА Ю. Н.

**ПОДГОТОВКА УЧИТЕЛЯ КО ВНЕДРЕННЮ ПРИНЦИПОВ РАЗДІЛЬНОГО ВОСПИТАННЯ
(НА МАТЕРІАЛАХ УЧЕБНИКОВ ПО ПЕДАГОГІКЕ 1895–1917 ГГ.)**

Автором статті здійснений короткий аналіз підготовки учителя к внедрению принципов раздельного воспитания на материалах учебников по педагогике М.И. Демкова, М.А. Олесницкого, Н.И. Пирогова.

Ключевые слова: раздельное воспитание, учебник, учитель, девушки, парни, М.И. Демков, М.А. Олесницкий, Н.И. Пирогов.

МАСНАСНА J. N.

**THE TRAINING OF TEACHERS TO IMPLEMENT THE PRINCIPLES
OF SEPARATE UPBRINGING (ON THE MATERIALS OF BOOKS IN PEDAGOGICS
IN 1895–1917 OF THE 20-th CENTURY)**

The author investigate the level of the problem of training teachers to implement the principles of separate upbringing on the materials of the books in pedagogics by M.I. Demkov, M.O. Olesnytskyu, M.I. Pirogov.

Key words: separate upbringing, book, teacher, girls, boys, M.I. Demkov, M.O. Olesnytskyu, M.I. Pirogov.

УДК 378.147:72

КАЙДАНОВСЬКА О. О.

м. Львів, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ ОБРАЗОТВОРЧОЇ ПІДГОТОВКИ В АРХІТЕКТУРНІЙ ОСВІТІ

У статті розглянуто ідеї модернізації образотворчого навчання у межах професійної підготовки майбутніх архітекторів. Обґрунтовано доцільність інновацій, проаналізовано сучасні педагогічні підходи оновлення змісту та методики мистецьких дисциплін згідно сучасних парадигм і методологічних концепцій вищої освіти.

Ключові слова: інновації, образотворча підготовка, інтеграція, професіоналізація.

Постановка проблеми. Сучасна освітня парадигма вимагає оновлення соціальних цінностей і норм шляхом відпрацювання нових шляхів та використання прогресивних елементів світового досвіду, адекватних соціально-історичним умовам України, визначає орієнтирами гуманізацію змісту освіти та утвердження особисто орієнтованого підходу, запровадження новітніх розвивальних технологій і професійно спрямованих методів педагогічного впливу. Інноваційна функція вищої школи актуалізує синергетичні процеси самоорганізації, активності навчального середовища, розширення освітнього простору студента.

Стратегічним напрямком розвитку неперервної архітектурної освіти є формування цілісної відкритої системи, універсальної і демократичної у своїй основі, здатної гнучко реагувати на зміну зовнішніх умов, трансформуватись і розвиватись. У професійному становленні архітектора значну роль відіграє системна образотворча підготовка, яка спрямована на розвиток спеціальних художніх здібностей і естетичного смаку, здатності до спілкування з явищами культури у процесі активної навчальної діяльності та набуття творчого досвіду та слугує умовою, методом та інструментарієм пошуку есте-

тично досконалого творчого рішення у професійній діяльності здочого.

Мета статті: розглянути проблему оновлення образотворчої підготовки майбутніх архітекторів, окреслити інноваційні напрямки її реорганізації у відповідності до сучасних педагогічних парадигм і наукових теорій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми діяльності вищих закладів освіти в Україні, шляхи удосконалення і раціоналізації управління закладами освіти, адаптації до нових ринкових умов, особливості надання освітніх послуг та наближення їх до світових стандартів висвітлено у працях Р. Антонюк, В. Барановського, А. Бичко, І. Зязюна, В. Зубка, В. Козакова, В. Кушніра, О. Тимошенка, В. Чернеця, В. Шейка, В. Шульгіної.

Визначну роль художньої культури як фактора духовного та інтелектуального розвитку особистості студента обґрунтовано у педагогіці мистецтва (В. Кузін, Н. Молева, М. Ростовцев, А. Терентьев, П. Чистяков, Є. Шорохов, Б. Юсов), уточнено у працях вітчизняних дослідників (В. Бутенко, М. Євтух, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Пехота, О. Ростовський, О. Рудницька, Г. Шевченко), зокрема у сфері мистецької вищої освіти (Г. Васянович, В. Мазепа, Н. Мартинович,